

Motion till riksdagen

1986/87:Jo805

Alf Svensson (c)

Åtgärder för att minska freonutsläpp

Ozonskiktet i stratosfären över Antarktis har minskat. Jämfört med slutet av 1950-talet lär det röra sig om en 50-procentig minskning. Tecken tyder på att det också skett en förtunning av ozonskiktet över norra halvklotet, en förtunning som således också drabbar området över norra Skandinavien.

Ozonskiktet är ett skydd för livet på jorden. Det skyddar oss bl. a. för solens ultraviolettera strålning. Denna strålning framkallar hudcancer. Ett minskat ozonlager medför således att antalet fall av hudcancer kommer att öka.

Utsläppen av freoner anses vara en av huvudorsakerna till att ozonskiktet minskar. Det är därför angeläget att allt görs för att minska användningen av freoner. År 1979 förbjöds användningen av freon, i stort sett, som drivgas i sprayflaskor. Det medförde i runda tal en halvering av freonanvändningen i Sverige.

I dag är den årliga användningen strax under 5 000 ton i vårt land, vilket motsvarar ca 0,7 % av freonförbrukningen i världen. Förbrukningen i Sverige ökar i en takt som pekar på en förbrukning av 7 000 ton om tio år om ingen reduktion sker av användningen.

Användningsområdet för freon är omfattande. Det sträcker sig från värmepumpar, kylanläggningar, skumplast, isoleringsmaterial i hus och väggar till äggkartonger och hamburgerförpackningar. Med tanke på att så gott som all freon som används så småningom läcker ut som gas i atmosfären med de konsekvenser detta medför borde användningen av freon på sikt i princip förbjudas.

Under hösten 1986 har flera fall av stora läckage av freon från värmepumpar beskrivits i pressen. I ett fall rörde det sig om en förlust på mellan tre och fyra ton där den årliga förlusten beräknats ligga mellan 100 till 200 kg. I ett annat fall rörde det sig om ett läckage på tio ton freon under en tvåårsperiod. Att läckage nonchaleras och att bristfälliga rutiner inte rättas till har sin förklaring i att freongasen är för billig för att motivera insatser. Genom en beskattning måste priset rejält höjas.

Förra året motionerade kds om konkreta åtgärder för att minska förlusterna i mera ordinära värmepumpar. Motionen avslogs därför att jordbruksutskottet ville avvakta naturvårdsverkets utredning. Med tanke på konsekvenserna är det bråttom med åtgärder för att begränsa freonanvändningen.

Luftvärmepumpar har en särskilt stor freonmängd. En 5 kW luftvärmepump innehåller mer än 5 kg freon, en på 10 kW mer än 10 kg freon osv.

Värmepumpar är i dag oftast så konstruerade att freonet måste släppas ut innan lödning av skarvar, där freonet passerar, kan göras. Det går inte att göra någon lödning med freon kvar i systemet. Däremot kan freonet tas till vara

när en värmepump töms, om man har sådan specialutrustning tillgänglig. Eftersom denna utrustning är besvärlig att använda, särskilt om värmepumpen skall repareras på platsen, kommer den sällan till praktisk användning. En servicetekniker för värmepumpar måste ofta ersätta över 25 kg utsläpp freon under en enda arbetsdag.

Kompressorer, kondensorer, förångare och ventiler i värmepumpar är i de flesta fall fastlödda vid kopparrör som leder freon mellan dessa komponenter. Det finns dock kompressorer som har förskruvningar med ventiler som går att stänga. Då är det enkelt att koppla bort kompressorn och ändå behålla den allra största delen av freonet kvar i värmepumpen. En ytterligare fördel är att man då slipper använda öppen låga vid reparation. Det är annars svårt att få en värmepump helt fri från freon utan att värma alla komponenter så att freonet förgasas. När freonet i dessa fall upphettas med öppen låga blir det alltid små mängder som förvandlas till en mycket giftig gas vid kontakt med lågan. Denna typ av freongas användes bl. a. som stridsgas under Vietnamkriget.

Många av nackdelarna med de vanligaste värmepumpskonstruktionerna har alltså eliminerats av vissa tillverkare. Det enda rimliga är att speciella bestämmelser införs, så att alla värmepumpar vid tillverkningen blir försedda med service- och miljövänliga anslutningar till freonsystemet. En beskattning av freonet enligt ovan skulle verka stimulerande på att dessa anslutningar också införs i befintliga anläggningar. Motivationen ökas då också för att samla upp freonet och låta den gå till regenerering.

Det vore t. ex rimligt att kräva att ventiler som går att stänga mellan olika huvudkomponenter skall finnas, så att kondensorer, förångare, kompressorer etc. går att byta ut medan freonet i övriga delar förblir kvar i värmepumpen. Dessutom borde det finnas komponenter som anger när rätt mängd freon finns i värmepumpen. Då räcker det att vid freonbrist bara fylla på systemet, i stället för att först släppa ut all freon och sedan väga in rätt mängd, vilket nu förekommer.

En ytterligare åtgärd vore att kräva en särskild behållare som tar emot freongasen om den s. k. smältpluggen löser ut. När det är tryck i behållaren skall värmepumpen slå ifrån. Genom freonets tryck skall behållaren stängas när den skruvas bort för tömning hos tillverkaren.

Freonet används också i kylanläggningar. Det finns freoner i skumplastisoleringen i skåpens väggar och dörrar. Ca 50 g freon används som köldmedel i ett normalt hushållsskylskåp. Dessa kyl- och frysanläggningar borde skrotas på speciella destruktionsanläggningar där man förmår att ta hand om köldmediet.

Inom isoleringstekniken borde freonet i många fall kunna ersättas med något annat medium. Även inom värmepumpstekniken finns andra alternativ. Forskning pågår bl. a. för utveckling av s. k. hybridvärmepumparsom använder metaller och vätgas i stället för freon och el. Med tanke på att denna teknik knappast är konkurrenskraftig med nuvarande elpriser är det angeläget att staten tar på sig ansvar för att denna teknik utvecklas.

För att skapa ekonomiska incitament för att minska freonanvändningen och till att utveckla ny teknik bör en skatt på freoner införas. Förslagsvis bör denna skatt tas ut med 10 kr. per kg.

Hemställan

Mot. 1986/87
Jo805

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om förbud av användningen av freon inom områden där det utan större svårighet kan ersättas av annat material,

[att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om beskattning av freon enligt vad som anförts i motionen.'],

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till åtgärder för ökad forskning och ersättningsteknik för freonanvändningen,

3. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om att kommuner åläggs skyldighet att tömma kylanläggningar på freon innan de skrotas eller deponeras,

4. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om bestämmelser som kan förhindra freonutsläpp från värmepumpar i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 21 januari 1987

Alf Svensson (c)